

**Maleït platonisme! Pell, carn i cos de persones concretes:
etapes d'un combat lliurat -i vençut- en la poesia de Miquel Àngel Riera¹**

Pau Gilabert Barberà²
Universitat de Barcelona

Per a Anna Torres, Joan Sebastià Martí i Jaume Joan

Probablement, per a alguns dels qui heu tingut l'amabilitat de venir a escoltar-me, no és aquest el primer cop que em senti parlar de platonisme. Tenint en compte, a més, que ja són un grapat d'anys els que he dedicat a la docència de la "Tradició Clàssica", allò inversemblant fóra justament el contrari. Com sabeu molt bé, tant l'anomenat "temperament platònic" com el seguit d'imatges que en donen fidel testimoni envaeixen pràcticament tots els àmbits de la Cultura Occidental. No és ara el moment, tot just encetada la presentació de la meva ponència, de fer-ne un recull il·lustratiu i adjuntar-hi el comentari més adient, però n'hi haurà prou d'assenyalar que, al llarg dels segles, el platonisme ha esdevingut sovint un *modus cogitandi, dicendi et uiuendi*. I, tanmateix, no tot han estat filies incondicionals³, o, dit altrament, Plató i el platonisme han despertat més d'un cop fòbies notables, paleses o no en la literalitat dels textos i en el capteniment de les persones.

Doncs bé, avui voldria invitar-vos a fer un passeig -espero que interessant- per l'antiplatonisme que sempre he cregut detectar en la poesia de Miquel Àngel Riera⁴. I no es tracta, és clar, d'un caprici indecorós de destapar interioritats, sinó més aviat de comprendre el poeta -i tal vegada de comprendre'ns a nosaltres mateixos- pel que fa a aquell seu rebuig militant de tota metafísica que allunyi els humans del món i dels altres éssers concrets, metafísica tantes vegades imposada, d'altra banda, amb vertadera violència intel·lectual i física.

Ja m'adono que caldria demostrar de bell antuvi que la lluita de què parlo és, conscientment o no, contra l'empremta platònica de la nostra *paideia*, però la presentació de proves la deixo -considero que de manera justificada- per a més endavant. De moment, permeteu que expressi dues sensacions personals força contraposades: una de plaer intens pel fet d'amarar-me dels versos d'un poeta mallorquí que personalment admiro -què podria fer de millor en un simposi d'Estudis Clàssics celebrat a Ciutat de Mallorca?-, i una altra de ben diferent, de pudor i escrúpol, temorós com sóc de profanar la naturalesa en un cert sentit sagrada de la poesia, contraria des de sempre a exàmens pretesament acurats i "científics". Per acabar-ho d'adobar, l'hàbit etimològic em recorda que "anàlisi" implica segmentació o parcel·lació del que hauria de preservar la seva unitat i misteri, de manera que sospito molt que aquesta manera nostra de treballar, a mig camí entre la filologia i la filosofia, només pot aspirar a fer-se perdonar els sacrilegis comesos, justament i paradoxal pel fet de ser el resultat d'un respecte quasi religiós. En conseqüència, puix que preferiria de no cansar-vos més amb recances i pors de tota mena, passo

---

¹ Aquesta ponència fou publicada a les *Actes del XIIIè Simposi de la Secció Catalana i I de la Secció Balear de la SEEC*. Palma de Mallorca, 1966, pp. 531-547.

² Professor Titular de Filologia Grega del Departament de Filologia Grega de la Universitat de Barcelona. Gran Via de les Corts Catalanes 585, 08007 Barcelona. Telèfon: 934035996; fax: 934039092; correu electrònic: pgilabert@ub.edu; pàgina web personal: www.paugilabertbarbera.com

³ Personatges tan il·lustres de l'Antiguitat Clàssica com Sòcrates i Eurípides foren menyspreats també, per exemple, per F. Nietzsche en el *Naixement de la tragèdia*.

⁴ Donat que el meu estudi s'emmotlla a la perspectiva específica de la Tradició Clàssica, per a una valoració més global, vegeu: F. J. Díaz de Castro, «La poesia de Miquel Àngel Riera», *Affar* 2, 1982, pp. 87-107.

a assenyalar que seguiré l'edició de *Tots els poemes (1957-1981)*, publicat per Edicions 62⁵, a més de *El pis de la badia*, publicat per Columna⁶.

De primer i d'acord amb allò que el mateix Riera remarca en una nota preliminar a *Tots els poemes*⁷ -és a dir: "l'avinentsa de ser publicats, ara, tots els meus llibres de poesia reunits en un sol volum, me treu de damunt una preocupació que tenia derivada del fet d'haver estat publicats, en algun cas, en un ordre distint al de creació i, el que més me disgustava, fent desaparèixer la referència cronològica que jo havia tengut l'esment de deixar anotada sota cada títol"- , em sentia obligat no només a desemascarar el seu antiplatonisme, sinó també a mostrar-ne l'afermament progressiu o l'evolució amb alts i baixos. Continuo pensant que això hauria estat el millor, però, d'altra banda, em semblà massa agosarat de proposar una manera específica de llegir els poemes -i que en cap cas no pretén ser dogmàtica ni descartar els matisos- i, alhora, defensar una cronologia amb etapes i períodes perfectament delimitats. No descarto pas la idea d'assumir aquest repte en un treball ulterior, però, ara per ara, us pregaria que acceptéssiu la meua contribució quant al que, amb independència de les lògiques excepcions, considero una constant en l'obra del poeta. Em mouré, doncs, un xic desvergonyidament per les "reivindicacions" presents a *Poemes a Nai*, *Biografia*, *La bellesa de l'home*, *Paràbola i clam de la cosa humana*, *Llibre de les benaventurances*, *Poemes ocasionals* i *El pis de la badia*, elegint de manera arbitrària un punt de partença, avançant ara i retrocedint després, força tranquil pel fet d'haver-vos confessat per endavant les regles del meu joc i, sobretot, perquè espero la vostra indulgència. I encara una altra remarca: per tal de fonamentar la lectura que proposo, sembla més que raonable cercar l'ajut de passatges concrets de les novel·les de Miquel Àngel Riera i no m'estaré de fer-ho, puix que, al meu entendre, n'hi ha de molt il·lustratiu respecte de tot aquest combat lliurat i vençut del qual, ara sí i sense més prolegòmens, passo a presentar-vos l'estratègia principal⁸.

Si teníem l'acudit de consultar un diccionari de filosofia qualsevol, en aquest cas *The Cambridge Dictionary of Philosophy*, tot cercant-hi una definició precisa i succinta de la naturalesa del pensament platònic, llegiríem el següent: "la seva contribució principal consistí a concebre el món observable com una imatge imperfecta del reialme de les "Formes" no-observables (*unobservable*) i immutables (*unchanging*), i a creure que la vida millor (*the best life*) és la que se centra en el desig d'aquells objectes divins"⁹. Sé prou que vosaltres no necessitàveu cap aclariment d'aquest tipus -perdoneu, doncs, l'aparent rampell pedagògic-, però he cregut que fóra útil de quedar perfectament situats amb tot just quatre línies. En efecte, l'home fermament platònic s'autoexilia d'un món miratge, convençut que allò incapaç de restar immutable i etern, el que canvia i es transforma de manera constant, tan sols assoleix la fita de

---

⁵ Barcelona 1985. A partir d'ara hi faré referència amb les inicials *T. P.* Paga la pena d'assenyalar, a més, que aquesta edició compta amb un acurat pròleg de X. Bru de Sala, molt útil també per a una introducció al conjunt de la poesia de l'autor. D'altra banda, és obligat de fer menció de l'estudi de P. Rosselló Bover, intitulat *L'escriptura de l'home. introducció a l'obra literària de Miquel Àngel Riera*, Obra Cultural Balear-Universitat de Palma de Mallorca, 1982, i de l'antologia *Panorama amb home*, Barcelona, Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, 1990, en la qual es pot trobar igualment un recull d'articles sobre aspectes diferents de la poesia i prosa de Miquel Àngel Riera.

⁶ Barcelona 1992.

⁷ Pp. 31-32.

⁸ L'anàlisi més completa de les novel·les de Miquel Àngel Riera és obra de V. Llorca, *Salvar-se en la paraula. La novel·lística de Miquel Àngel Riera*, Barcelona 1995.

⁹ R. Audi (ed.). Cambridge 1995, pp. 619-20: "Plato (427-347 B. C.), preeminent Greek philosopher whose chief contribution consists in his conception of the observable world as an imperfect image of a realm of unobservable and unchanging "Forms", and his conception of the best life as one centered on the love of this divine objects".

l'esdevenir¹⁰, però mai el repòs de la perfecció summa. Aquesta, per contra, es mostra en estricta lògica narcisísticament enamorada de si mateixa, fins al punt de, per raó de la pròpia naturalesa, no sentir cap necessitat de deixar d'ésser com és, sobretot quan, si ho feia, iniciaria tot seguit un procés de degradació irremeiable. Pròfug de la realitat immediata -al capdavant una *mimesis* grollera del model originari-, l'home platònic va per la vida com a les palpentes o com un ocell terrestre que no té ales¹¹. Afeixugat per l'odiosa matèria que li impedeix d'aixecar el vol, viu presoner en un món cova on senyoregen les ombres, i del qual tant de bo en pogués fugir com més aviat millor per tal de bescanviar-lo definitivament per un altre de lluminós i digne¹².

Doncs bé, contra aquesta actitud, gest o postura anomenada tradicionalment platònica el poeta s'hi rebel·la, conscientment o no -aquesta és una altra qüestió-, barrejant-se satisfet amb tot el que l'envolta i observant justament tot l'observable -tinguem present la definició anterior del diccionari:

“Estam, entre les coses, com enmig de la mar. / ... / I si a les coses les mou / una maror obscura, constel·lant-les, per la sang ens gisquen els dofins novicis. / El núvol, el tassó, / el telegrama viu, el quadret de Modigliani, / la cadira, la clau, l'arbre japonès, / tot ens revolta irresistiblement. /... / Les coses són així. Ens duen on volen / i viure enmig d'elles / us dic que és ben igual que viure / enmig de la mar. / Ja t'ho he enviat a dir / altres vegades, Nai. T'estim / perquè, ho ha duit així la providència / de les coses, / de les coses”¹³.

Sens dubte, a primer cop d'ull, els objectes citats poden semblar-nos banals, però, paradoxalment, mantenen els humans arrelats en el món i, per tant, tenen cura, son “providents”, d'éssers de vegades temptats per l'evasió i sovint educats per practicar-la. O, si calia dir-ho aprofitant els missatges clars que envia la pell de la persona estimada: “Res no és possible enllà dels evangelis / que m'escrius per la pell, il·luminada”¹⁴.

---

¹⁰ Compareu-ho amb Plató. *Timeu*, 27d-28, 3: “Així, doncs, en opinió meua, en primer lloc cal establir la diferència següent: què és el que és sempre i no esdevé, i que és el que esdevé sempre i mai no és? L'un el podem copsar amb la intel·ligència mitjançant el raonament en la mesura que és sempre segons ell mateix -és immutable-, de l'altre en podem opinar mitjançant la creença que deriva de la percepció sensible aliena a la raó, en la mesura que neix i mor i mai no és -és mutable-” (Ἔστιν οὖν δὴ κατ' ἐμὴν δόξαν πρῶτον διαιρετέον τάδε· τί τὸ ὄν ἀεὶ, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γιγνόμενον μὲν ἀεὶ, ὄν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περιληπτόν, ἀεὶ κατὰ ταῦτα ὄν, τὸ δ' αὖ δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου δοξαστόν, γιγνόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν -la traducció es meua seguint l'edició de J. Burnet, *Platonis Opera*, vol. 2 Oxford: Clarendon Press, 1972).

¹¹ Recordeu l'extensa palinòdia del *Fedre* de Plató, 244a-257b.

¹² Recordeu, per exemple, *República* 517b: ‘Doncs aquesta imatge’, deia jo al meu torn, ‘estimat Glaucó, cal aplicar-la, tota ella, al que s'ha dit abans, tot comparant, d'una banda, aquest espai que se'ns mostra per mitjà de la visió amb l'habitable de la presó i, d'una altra, la llum del foc del seu interior amb la força del sol. Al seu torn, la pujada cap amunt i la contemplació del que s'hi troba, un cop tinguda per l'ascensió de l'ànima vers la regió intel·ligible, almenys no et separaràs del que és la meua esperança, ja que tant desitges sentir quina és... Car versemblantment és més o menys així, si s'hi pensa segons la imatge que s'ha mencionat abans’ (Ταύτην τοίνυν, ἣν δ' ἐγὼ, τὴν εἰκόνα, ᾧ φίλε Γλαύκων, προσοπτέον ἅπασαν τοῖς ἔμπροσθεν λεγομένοις, τὴν μὲν δι' ὄψεως φαινομένην ἔδραν τῆ τοῦ δεσμοτηρίου οἰκῆσει ἀφομοιοῦντα, τὸ δὲ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῇ φῶς τῆ τοῦ ἡλίου δυνάμει· τὴν δὲ ἄνω ἀνάβασιν καὶ θέαν τῶν ἄνω τὴν εἰς τὸν νοητὸν τόπον τῆς ψυχῆς ἀνοδὸν τιθεὶς οὐχ ἀμαρτήσῃ τῆς γ' ἐμῆς ἐλπίδος, ἐπειδὴ ταύτης ἐπιθυμεῖς ἀκούειν... εἰκὸς γάρ που οὕτως, εἶπερ αὖ κατὰ τὴν προειρημένην εἰκόνα τοῦτ' ἔχει -la traducció és meua seguint l'edició de J. Burnet. *Platonis Opera*, vol. 4. Oxford: Clarendon Press, 1901, rpr. 1968).

¹³ *Poemes a Nai VIII*. T. P. pp. 45-6.

¹⁴ *Poemes a Nai II*. T. P. p. 38.

Lligat, doncs, al concret, és en ell i per ell que el poeta vol salvar-se. Bona part dels humans dipositen llurs esperances en una salvació futura, però n'hi ha d'altres d'enamorats, ço és, joiosament **endinsats** en algú altre present ara i aquí, que han decidit de no perllongar la seva existència ni un instant més del que duri llur déu particular: “Vull / una salvació / de la teva durada / exacta. / El demés / -perdonau / que ho digui / tan clar- / no m'interessa / ni poc, / ni molt, / ni gens”¹⁵.

I és que, des d'aquesta fe no pas “**exaltada**” sinó “**aterrada**” en la dona que estima, l'única espera raonable és la que acaba precisament amb l'encontre corporal de tots dos, mentre que l'únic inconvenient de la condició humana fóra el d'haver patit en un altre temps el dolorós interregne entre el jo i el tu: “Anar pel món / era anar descalç / per la distreta condició humana / de començar a esperar-te”¹⁶.

Val a dir que, si més no fins ara, tot fa pensar que Miquel Àngel Riera opta per la revisió enèrgica i alhora tranquil·la de valors consolidats. Nogensmenys, tard o d'hora, l'educació rebuda deixa veure els seu efectes més nocius, i aleshores ja no pot ni vol contenir la ràbia pel temps que li feren perdre i per haver patit en pell pròpia, com tants d'altres, la perversió intel·lectual, i també genuïnament espiritual, de mestres desencantats de la vida. El remei contra tanta barbàrie, contra tanta metafísica assassina del plaer de viure com la que ell visqué, no és altre que els mateixos homes, éssers mortals i erràtics, sens dubte, vora els quals, malgrat tot, paga la pena de romandre:

“Talment com el panorama duu una donarda clavada, / jo hi duc el record dels dies / ... / quan ... em corcava / m'avorria, / ... / sentir aquells que em parlaven / de l'altre món... d'una altra vida / ... / descrivint-me l'ofegant camp de confinament / -digau-li cel, digau-li infern, digau-li pedra plana / on practicar el ritu de l'espera- / al qual, sense remei, deien que aboca el fet de viure convertint l'home en un raríssim fetus / estimbat, per contrast, a un naixement implacable / a trenc de mort. / ... m'asseuré de bon gust a la vostra taula amb plans ben concrets d'arribar tard a ca meva / si sabeu fer els descarts i just m'oferiu cartes / de per jugar a la vida, / la vida que sabem, la que fruïm o ens mata. / Apedregats siguin el nom i la desinència / dels qui maten la vida per salvar la vida: / Sé el que dic i us convit; / parlem d'ara mateix, parlem d'aquí, / parleu amb mi d'avui, d'aquesta vida, / d'aquesta que s'esmuny, de la que ens dol i ens rapinya / i és esperma coent que inacabablement degota. / Quant a mi, ... / cal que sapiguen / que és des de vosaltres d'on vull salvar-me”¹⁷.

Per tant, parem esment que, des de la lectura dels primers versos, el poeta no ha parat de proposar un nou evangeli i una nova salvació, concretada en la ferma voluntat de lapidar cels i inferns, tot sacralitzant, per contra, el món i les seves criatures. Aquesta prèdica renovada clarament i paradoxalment religiosa cerca d'aixecar la veu, d'escriu si cal, a fi i efecte de, canviant la història del *Gènesi*, recrear humans orgullosos d'una vida que s'esmuny, persuadits, a més, del saludable avantatge d'envellir i morir¹⁸. D'acord amb aquesta visió, res més natural que

---

¹⁵ *Biografia X. T. P.* p. 85.

¹⁶ *Biografia XII. T. P.* p. 90. O, si algú ho preferia amb aquests altres mots de *El Pis de la badia VIII*, pàg. 27: “Existeix un espai, entre tots dos, que alhora / ens separa i uneix: ... / Ens movem per dins ell segurs: ... / afavoreix l'avenç d'un cos en cercar l'altre / convertint la distància en una transparència i es deixa travessar pel vol de la paraula / ... / És el centre del món i el punt on feim bescanvi / dels confins personals que l'amor configura. / De nosaltres és ple de batecs, de deixalles, / de grafitis urgents, de reclams vius, d'ardències. / Ell és el passadís que embrutam: adorem-lo, / perquè dins ell hi ocorre el millor de nosaltres”.

¹⁷ *La bellesa de l'home III. T. P.* pp. 101-2.

¹⁸ Parem esment, per exemple en les consideracions finals de *L'endemà de mai* respecte de l'amo En Cos-

adoptar, si volíem dir-ho en termes culturals -aliens potser a l'autor tot i que m'estranyaria-, un estil de vida heracliteu, d'homes "avesats a" i "enamorats de" l'ininterromput i fugisser flux existencial¹⁹. En qualsevol cas, tot és preferible a aquell imperdonable biocidi de la realitat immediata -en el temps i l'espai- que hom pretén de justificar amb promeses insensates, segons ell, d'un futur benaurat!²⁰.

Dubto francament que algú gosés afirmar que rebel·lies irades d'aquesta mena -irades amb justícia- no tenen res a veure amb posicions antiplatòniques, tot al·legant que, en un context com l'anterior, l'enemic real és només Déu i, per extensió, el cristianisme. Ho dubto per diverses raons, però sobretot perquè sabem massa bé que el cristianisme en el si del qual ha estat educada la major part dels occidentals és més clàssic que no pas semític, i sabem també que el llegat de Plató -sense menystenir naturalment Aristòtil, Plotí o els estoics- és un dels grans responsables del disseny d'un discurs recorrent des dels primers segles de l'era cristiana o, el que és el mateix, des de la construcció filosòfica -i, per tant, grega- d'un edifici teològic cristià rigorós. ¿Que potser fóra imaginable un poeta nascut a Manacor el 1930 que no hagués tingut algun tipus de coneixement de centenars de sermons o consells farcits de referències al cel i a l'infern, al dalt i el baix, a l'ascens i a la caiguda, a la lleugeresa de l'ànima sana i a la feixuguesa de la pecadora, a la llum i les tenebres, a la resplendor i netedat de la puresa i la foscor i immundícia de la concupiscència; en suma, a tot un reguitzell d'imatges o conceptes genuïnament platònics que es faria difícil d'enumerar?²¹. Jo, certament, no me'l puc imaginar. Que potser fóra creïble que, darrera del que acabem de llegir i de molt del que llegirem tot seguit, no s'hi endevini cap besllum clàssic adoptat conscientment pels "ideòlegs" de la nova religió? Jo -ja em perdonareu- no m'ho puc creure, alhora que aprofito l'avinentsa per assenyalar que el meu comentari dels versos del poeta no vol pas molestar ningú, de la mateixa manera que, com es veurà després, Miquel Àngel Riera, malgrat l'efusió escrita de la seva còlera, s'autoprotegeix d'incórrer en

---

me quan "ja no podia perdre res més. Ja res no li podia ocórrer i podia viure a l'ample, talment un llop. Hores i hores, assegut al portal, mirava passar el temps... Seria just una cosa de dies. Al fons de tot, hi restava una esperança que consistia en la vellesa que, entrant-li ja de pertot, acabaria buidant-lo definitivament de records, alliberant-lo per sempre. No sabia quan, però hauria d'ocórrer. No seria avui, potser tampoc no seria demà. Però acabaria venint i ja la veia, dins la llunyania, anant cap a ell. Era cosa segura: un alliberament, però, que, qui sap, li seria atorgat quan ja no li quedàs prou temps per, a la fi, fruit la solitud perfecta, l'endemà de mai" (Palma de Mallorca 1991, p. 235).

¹⁹ Recordeu el fr. A6 DK: "Diu Heràclit en algun lloc que tot avança i res no roman, i, tot comparant allò existent amb el corrent d'un riu, diu que no podries endinsar-te dues vegades en el mateix riu" (λέγει που Ἡράκλειτος ὅτι πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει καὶ ποταμοῦ ῥοῆι ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς δις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης -la traducció és meva seguint l'edició de H. Diels- W.Kranz. *Die Fragmente der Vorsokratiker*, vol. 1, 6th edn. Berlin: Weidmann, 1951, rpr. Dublin / Zurich, 1966).

²⁰ O, dient-ho amb paraules del mateix poeta: "Donaria una dent per mossegar més vida, / donaria una mà per ser molt més aquí. / Donaria mig cos per un pam d'existència, / donaria el que fos per no saber que visc. /... / La vida a l'altre món també la donaria / per augmentar el cabal de la que tenc aquí" (*El pis de la badia XI*, p. 33), o "Ens parlaven d'un cel que no sabem on para / i n'hem trobat un altre que ens hem hagut de fer. / ... / gravita molt en terra... / ... ca l'home / ... / de qui, amb dolors i gaudis, a tall de convivències, / ens fa sentir molt vius, ara mateix i aquí" (*op. cit.* XXX, p. 77).

²¹ L'interrogant és claríssimament retòric, car, per trobar-ne la confirmació, només caldria tenir en compte l'exhaustiva descripció del combat que el rector *d'Els déus inaccessibles* manté amb si mateix i la seva consciència tot al llarg de la novel·la, o aquelles dues pàgines magistrals on es recull la reacció d'un altre rector de poble davant la petició de na Gabriela perquè oficiï un funeral per l'ànima del seu marit (*Panorama amb dona*, Barcelona 1983, pp. 50-1); o, finalment, aquella altra reacció de l'oncle de na Gabriela, també capellà, quan ella tenia dotze anys i li assegura, sense saber exactament què està dient, que el que li agrada més és boixar (pàg. 69). En qualsevol cas, vegeu P. Rosselló Bover, "La religió i l'obra de Miquel Àngel Riera", en *Panorama amb home*, *op. cit.*, pp. 33-48, amb abundants referències, per cert, al tema de la caiguda i la llum.

desqualificacions indesitjables.

Ara bé, caldrà respectar *un tempus* compassat en aquest viatge que ja avança per tal d'anar superant mollons sense fer salts temeraris. De moment, doncs, recordem que tot just havíem abordat el trànsit a un *Evangelí* renovat, mentre que ara s'imposaria, segons el poeta, el pas a una nova *Bíblia* o, més concretament, a un nou *Gènesi*:

“La bellesa de l'home és que crea bellesa /... / ... la bellesa és ell / que la treu del no-res i la fa eterna / i a mesura innombrable d'una imatge, la seva, / que sempre és adorable / ... / La bellesa del món és la que hi posa l'home: / impura i caparruda ... /... / ... l'home / creador del món, / trist animal trist / del qual, / quan ho és, / m'interessa / fins i tot / la podridura”²².

Realment, costa de trobar els mots adients: hominització de l'omnipotència divina, deificació de l'home, autèntic creador *ex nihilo* des de la seva imatge i semblança²³. Fixem-nos, en darrer terme, que la recuperació d'un home protagonista, mesura de totes les coses²⁴, descarta tant un Déu perfecte com les formes ideals, per donar cabuda així a la bellesa impura definitivament integrada en un tot coherent. El cim ideal, sigui el cel, la bellesa o el bé, és esborrat intencionadament d'un mapa ètic tradicional, és a dir, clàssic i bàsicament platònic, on les línies verticals són considerades abusives i pertorbadores d'una geometria ètica renovada.

Miquel Àngel Riera, ho confessa sense embuts: prefereix els “Homes germans / ... / que sou el déu en qui crec”²⁵, prefereix escriure “l'evangelí de l'home segons l'home”²⁶, tot i adonar-se que, per reeixir-hi, haurà de vèncer un “vici” filosòfic -o simplement d'intel·lecció- ben antic i ben grec, anomenat abstracció:

“A cada dia més / és necessari / parlar en concret, / tot allunyant-nos / d'abstraccions i altres marques de boira / ... / humanitat./ Parlar d'estimar-la i, al damunt, fer-ne bandera / és un terrible estil / de no passar comptes amb l'home /... / Jo reclam / totes les urgències / de la nostra capacitat d'amor / cap a l'home en pèl, / l'home solitari / que té l'edat concreta de necessitar-nos / i un pes i una altària i una fam mesurables /... / L'home numerable / finalment rescatat / de l'ofici de no ser res / enmig de la mar gran humana / el tenim / al davant / i el podem / copular, / sagnar, / servir, / palpar, / prostituir, / ... / ens ofereix l'ansa única / per on agafar / seriosament les abstraccions aquelles / enmig de les quals / el tenim / -el teniu- / -aperduat. / ... Si li donam / la mà / just que sigui una vegada,

²² *La bellesa de l'home I. T. P.* pp. 97-8.

²³ Compareu-ho amb: “Jo adoro el ser humà en tant que és capaç de crear, en tant que des d'aquesta dimensió és un petit déu i em sento desitjós de ser particip d'aquest fet creatiu i d'aquest cerimonial meravellós de crear del no-res”, a “Conversant amb Miquel Àngel Riera”. M. Forasté i Giravent, “L'escriptura com a empresa total”, *Panorama amb home*, p. 71.

²⁴ Compareu-ho, per exemple, amb Sext Empíric. *Esbossos Pirrònics* 1, 216-219: “Protàgoras vol que l'home sigui la mesura de totes les coses, de les que són, en la mesura que són, de les que no són, en la mesura que no són, tot anomenant ‘mesura’ el criteri i ‘coses’ les realitats, de manera que pot dir que l'home és el criteri de totes les coses, ‘de les que són, en la mesura que són, de les que no són, en la mesura que no són’. És per això que només admet les coses que semblen a cadascú, i d'aquesta manera introdueix el principi de relació (allò en relació al qual)” (Καὶ ὁ Πρωταγόρας δὲ βούλεται πάντων χρημάτων εἶναι μέτρον τὸν ἄνθρωπον, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν, ‘μέτρον’ μὲν λέγων τὸ κριτήριον, ‘χρημάτων’ δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς δυνάμει φάσκειν πάντων πραγμάτων κριτήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστιν. καὶ διὰ τοῦτο τίθησι τὰ φαινόμενα ἐκάστω μόνον, καὶ οὕτως εἰσάγει τὸ πρὸς τι –la traducció és meua seguint l'edició de H Mutschmann. *Sexti Empirici Opera*, vol. 1, Leipzig: Teubner, 1912).

²⁵ *La bellesa de l'home IV. T. P.* p. 104.

²⁶ *La bellesa de l'home VI. T. P.* p. 108.

/ si la donam, dic, / al que en pèl és home unitari i concret, / sols que sigui / per ajudar-lo / a passar un bassiot, / pel braó / sentirem que ens puja l'escalfor / del càrritx de la corda / que hem començat / a nuar / gairebé sense voler. / Just llavors / ens serà permès, / de retruc, / parlar de la humanitat / sense ofendre”²⁷.

Perdoneu-me a mi també, però, o jo vaig molt errat, o aquests versos constitueixen *un ars amandi* singular -però identificable-, segons el qual la lògica més estricta, una manera natural de viure o, encara millor, una mica de tendresa no ofegada per coercions culturals basten perquè els humans s'acostin entre si. Ara bé, caldrà abraçar un nou credo consistent a negar amb veu alta que les persones siguin estimables només si tenien un patró excel·lent i arquetípic, sota l'ombra del qual poder emparar-s'hi en cerca de protecció i d'un xic de dignitat prestada²⁸.

En conseqüència, potser ara és arribat el moment d'obrir un petit parèntesi -al meu entendre profitós- per intentar copsar el significat pregon de la darrera novel·la de l'escriptor mallorquí *Els déus inaccessibles*²⁹. I ho dic perquè no cometré pas la ingenuïtat -quasi beneiteria- de mantenir que l'abstracció és un hàbit intel·lectual exclusivament platònic. Certament no ho és, però haurem de convenir que el procés d'ascensió a la Bellesa-Bé seguit pel gran filòsof d'Atenes és ben emblemàtic quant al que intento d'explicar. Quin tema planteja *Els déus inaccessibles*? Doncs un de tan platònic com el conflicte religiós i personal que un rector de poble ha d'acarar, per tal com s'ha enamorat follament d'un jove feligrès seu, Alexis, encarnació veritable i espontània segons ell de la Gràcia absoluta. Un tema certament delicat, però que Miquel Àngel Riera aborda amb intel·ligència i tacte. La confessió final d'Alexis revela que ell sempre volgué que el sacerdot s'adonés que tots dos eren també un cos vora un altre, i que necessitava rebre del seu director espiritual i alhora educador una petita dosi de tendresa -ben innocent, d'altra banda. Nogensmenys, l'amor pur, estrictament espiritual o urànic, amb què el rector li respon, no sense haver lluitat abans -i dolorosament- contra “la temptació de la carn”, causa en Alexis tanta frustració com rancúnia. Tractant-se d'una persona consagrada, el conflicte és, a més, dues vegades inevitable, puix que el rector ha d'exercir forçosament de practicant i predicador de la puresa, a banda de la coerció exercida ja pel codi penal. Però no és això el que paga la pena de comentar ara mateix, sinó que, baldament no ser un personatge extret del *Simposi* o del *Fedre* platònics, en realitat es capté com si ho fos. En efecte, tinguem present, pel que fa al primer dels diàlegs citats, que de la bellesa d'un cos particular cal passar a la bellesa d'altres cossos, endevinar-hi un tronc comú, avançar després vers la bellesa de les normes de conducta i les lleis, i arribar finalment al cim, a la Bellesa-Bé, eterna i immutable. O si preferíem transcriure un passatge significatiu del *Fedre*: ‘En efecte, cal que l'home compregui segons allò que s'anomena idea, i que va d'una multiplicitat de percepcions físiques a quelcom únic compendiat per la ment’ (δει γὰρ ἀνθρώπων συνίεναι κατ' εἶδος λεγόμενον, ἐκ πολλῶν ἰὸν αἰσθήσεων εἰς ἓν λογισμῶ συναιρούμενον –la traducció és meua seguint l'edició de J. Burnet. *Platonis Opera*, vol. 2. Oxford: Clarendon Press, 1901, rpr. 1991)³⁰.

²⁷ *La bellesa de l'home VII. T. P.* p. 109-12.

²⁸ Comparem-ho amb el que pensa el sacerdot dels *Déus inaccessibles*, Barcelona 1992, p. 26: “Més que mai em resulta necessari, ara que la vida ja curteja tant, que Ell (Déu) no sigui un pur concepte abstracte i que el camí natural per optar a trobar-lo siguin, precisament, els sentits”.

²⁹ És allò que vaig intentar a “*Els déus inaccessibles* de Miquel Àngel Riera, o el perquè l'Occident Platònic no pot restaurar el paganisme”, *Anuari de Filologia XVI*, 1993, Secció D, Número 4, pp. 45-62.

³⁰ 249 b-c, compareu-ho amb *Simposi* 210-211: ‘Cal (diu Diotima)... enamorar-se primer d'un sol cos i engendrar en ell bells discursos; comprendre després que la bellesa de qualsevol cos és germana de la que hi ha en un altre i que, si calia anar a la cerca de la bellesa de la forma, és molt insensat no considerar que la bellesa que hi ha en tots els cossos és una i idèntica. Un cop assolit aquest concepte, cal enamorar-se de tots els cossos bells i apaivagar la forta inclinació a un de sol... Després, tenir per més valuosa la bellesa de les ànimes que la dels cossos, de manera que, si algú té l'ànima noble, encara que tingui poca

En definitiva, em permeto d'emfasitzar que el procés d'enamorament del rector s'ajusta a una rigorosa lògica platònica que cobreix tots els estadis exigibles: primer) veu un cos: "I veig com, de sobte, entra dins la sala aquell cos jovenívol"³¹; segon) el sent com encarnació de la poesia: "La gràcia feta persona, la veu il·luminada de Domici Mars feta present en un cos"³²; tercer) avança vers la transcendència: "Mirant-lo avançar des de la nuesa del seu gest senzill i de la meua impenitent tendència a fer tot de transposicions literàries, m'investí de sobte la plena consciència d'estar succeint, al món, quelcom transcendent"³³, i quart) reconeix a la fi, recorda en Alexis, la Gràcia eterna: "Potser ell venia des de la distància de l'espai i el temps cercant, sense adonar-se'n, qui fos capaç de captar una gràcia que, en ell, era a punt de fer eclosió"³⁴.

I, és clar, el desenllaç d'unes vivències tan marcades per l'abstracció és força previsible. El rector, mitjançant la lectura dels poetes llatins, sent en la pròpia pell el misteri dels déus pagans, generosos com és sabut amb les demandes dels sentits. Tanmateix, la seva condició –i, com deia abans, el codi penal- no li permetrà de retre'ls honors, i és llavors quan caldria, si jo entenc bé les intencions del novel·lista, parlar de dos tipus de déus inaccessibles: els representats per Alexis, aquells que segons ell brollen encarnant-se espontàniament en la natura, sagrats al seu entendre i a vessar de gràcia, i aquells altres que, com el sacerdot, pregonament enamorats de la bellesa

---

esplendor, li basti per estimar-lo, interessar-se per ell, engendrar i cercar paraules que puguin millorar els joves, a fi que es vegi forçat de bell nou a contemplar la bellesa de les normes de conducta i les lleis i a adonar-se que tot això està emparentat amb si mateix, per tal de considerar que la bellesa del cos és insignificant. Després de les normes de conducta, cal que l'iniciador guiï vers les ciències a fi que l'iniciat... meni la seva mirada vers aquell mar immens de bellesa i la seva contemplació li faci infantar bells i magnífics discursos i pensaments en l'amor a la filosofia, fins que... albirar una ciència única... Efectivament, qui ha estat educat en qüestions amoroses i ha contemplat en aquest ordre i com és degut les coses belles... obtindrà de sobte la visió de quelcom que, per naturalesa, és bell d'una manera admirable... que, en primer lloc és sempre, ni neix ni mor...' δεῖ... ἐνὸς αὐτὸν σώματος ἐρᾶν καὶ ἐνταῦθα γεννᾶν λόγους καλοῦς, ἔπειτα δὲ αὐτὸν κατανοῆσαι ὅτι τὸ κάλλος τὸ ἐπὶ ὄρωσιν σώματι τῷ ἐπὶ ἐτέρῳ σώματι ἀδελφόν ἐστι, καὶ εἰ δεῖ διώκειν τὸ ἐπ' εἶδει καλόν, πολλὴ ἄνοια μὴ οὐχ ἔν τε καὶ ταῦτόν ἡγεῖσθαι τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς σώμασι κάλλος· τοῦτο δ' ἐννοήσαντα καταστῆναι πάντων τῶν καλῶν σωμάτων ἐραστήν, ἐνὸς δὲ τὸ σφόδρα τοῦτο χαλάσαι... μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐν ταῖς ψυχαῖς κάλλος τιμιώτερον ἡγήσασθαι τοῦ ἐν τῷ σώματι, ὥστε καὶ ἐὰν ἐπιεικῆς ὦν τὴν ψυχὴν τις κἂν σμικρὸν ἄνθος ἔχη, ἐξαρκεῖν αὐτῷ καὶ ἐρᾶν καὶ κήδεσθαι καὶ τίκτειν λόγους τοιοῦτους καὶ ζητεῖν, οἵτινες ποιήσουσι βελτίους τοὺς νέους, ἵνα ἀναγκασθῆ αὐθραῖσθαι τὸ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τοῖς νόμοις καλὸν καὶ τοῦτ' ἰδεῖν ὅτι πᾶν αὐτὸ αὐτῷ συγγενές ἐστιν, ἵνα τὸ περὶ τὸ σῶμα καλὸν σμικρὸν τι ἡγήσεται εἶναι· μετὰ δὲ τὰ ἐπιτηδεύματα ἐπὶ τὰς ἐπιστήμας ἀγαγεῖν, ἵνα... ἐπὶ τὸ πολὺ πέλαγος τετραμμένος τοῦ καλοῦ καὶ θεωρῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους καὶ μεγαλοπρεπεῖς τίκτηι καὶ διανοήματα ἐν φιλοσοφίᾳ ἀφθόνῳ, ἕως ἄν... κατὶδῆ τινὰ ἐπιστήμην μίαν τοιαύτην... ὅς γὰρ ἂν μέχρι ἐνταῦθα πρὸς τὰ ἐρωτικὰ παιδαγωγηθῆ, θεώμενος ἐφεξῆς τε καὶ ὀρθῶς τὰ καλά... ἐξαίφνης κατόψεταί τι θαυμαστὸν τὴν φύσιν καλόν... πρῶτον μὲν αἰεὶ ὄν καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμενον –la traducció és meua seguint l'edició de J. Burnet, *Platonis Opera*, vol. 2. Oxford: Clarendon Press, 1901, rpr. 1991); Plutarco, *Eròtic* 765 F-766: 'Doncs bé, Eros empra el mateix ardit amb les ànimes dotades de talent i amor a la bellesa. Seguint l'exemple de la refracció de la llum, insta la nostra memòria a desviar-se des d'allò que aquí creiem i tenim per bell vers aquella altra bellesa veritablement divina, amable, digna d'admiració i benaurada' (ταῦτό δὴ τὸ ἐρωτικὸν μηχανήμα καὶ σόφισμα περὶ τὰς εὐφυεῖς καὶ φιλοκάλους ψυχάς. ἀνάκλασιν ποιεῖ τῆς μνήμης ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα φαινομένων καὶ προσαγορευομένων καλῶν εἰς τὸ θεῖον καὶ ἐράσμιον καὶ μακάριον ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνο καὶ θαυμάσιον καλόν -la traducció és meua seguint l'edició de R. Flacelière. *Plutarque. Dialogue sur L'Amour*. Paris: Les Belles Lettres, 1980).

³¹ *Els déus inaccessibles*, Barcelona 1992, p. 40.

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*

³⁴ P. 42.

intangibles, d'un Déu massa platònic o plotínic, practicants d'una puresa gairebé asfixiant, esdevenen de debò inaccessibles i, en conseqüència -segons aquesta visió-, assassins lògics de la dimensió humana –ergo, somàtica- de l'Éros³⁵.

Tipologies com les que el rector i Alexis representen són per al poeta fruit d'interdiccions -antigues i modernes, magre resultat de planificadors amb voluntat manifesta de castrar voluntats. El sacerdot i l'adolescent són pobres humans malmesos per l'arbitrària imposició d'un deure tràgic, el de no ser ells mateixos: l'un sense poder oferir el seu cos, gran i madur, com a protecció tot i que en alguns moments de "feblesa" ja ho voldria, l'altre sense poder quedar-hi protegit enmig de la caiguda d'un llamp. Contra tot això, els poemes de Miquel Àngel Riera, víctima -com han pogut ser-ho molts- de valors dictatorials que massa sovint tenallen i ofeguen les personalitats, saben revoltar-s'hi o, més exactament, saben dissenyar l'apologia de l'autoidentitat:

“No us podré servir si no em serviu / deixant-me ser qui som ... / ... / Vosaltres, petits déus de carrer tirant a home, / que duis la cara meticulosament afusellada / pels vint-i-quatre perdigons diaris / de dur cada hora venuda al sant propòsit / d'afinar les convivències fins a tall d'espectacle, / deixau-me ser dins ell, dins el vostre espectacle, / la molleta rompuda que no trastoca l'anècdota / ... / apagau la darrera llosca en la qual encara us crema / el vell afany humà d'agafar el mànec dels altres / que, quan es gira a mi, / us empeny a dissenyar-me la fesomia / dels que voleu que siguin els meus amors, / a signar, ... / les coordenades del meu equilibri, / ... /o estellar-me de cara contra la paret pública / llargament orinada per les forces vives patibulàries / ... / Deixau-me que m'equivoqui jo tot sol i de per ampla / i que acuradament esculli jo el lloc perfecte / on engrunar-me els dits i l'ull del créixer. / ... / Deixau-me decidir per quin pelatge / de bèstia humana / m'agrada dur eixerida l'espina / i per quin almud de persona / em vull sagnar tot jo”³⁶.

I, per si calia més concisió:

“També vosaltres, / prohoms, potser déus, que teniu a cura / el regiment de la cosa pública, / ... / ... heus aquí el rebel, / l'ingrat que es palpa el cos i es destrüa persona / i us gosa dir, prohoms, / que el deixeu ser com és / també vosaltres”³⁷. I us segueisc parlant llarg per assabentar-vos / del gran orgasme que m'ho commou tot / des de l'acte de posar / la primera pedra de ser jo mateix”³⁸.

O, entrant ja finalment en el terreny de l'explícit:

---

³⁵ Vegeu el meu article, pàg. 47. No cal dir que tot això és el contrari del que s'aconsegueix quan, ben lluny dels perills de la conceptualització, els cossos entren en contacte i canvien l'un la química de l'altre: “Enmig de ser-ho tant, de tant com existies, / t'ha definit el cos que preferies ser / molt més que mantenir-te en forma de concepte, / i amb ell arran de mi he vist que canviava / la química del meu”- (*El pis de la badia I*, pàg. 13). I, en aquesta línia d'oposició entre la realitat d'una banda i l'abstracció i el concepte d'una altra, potser paga la pena de recordar que, a *Panorama amb dona*, na Gabriela, l'esposa d'en Laro i amant d'en Cosme, reivindica la noblesa de “l'acció” i la dolentia del “pensament”: “A ella, lo que li anava bé... eren les coses palpables, les que es fan amb el cos... cavar, córrer, mirar, rentar, fer la xerrameca, cuinar, fer vencís... Pensar ho considerava una cosa massa blana, que no sabia i tot si era un poc pecat... Ella, per al seu ús, ho tenia ben clar: el bé, o es fa amb el cos o no s'arriba a fer. En canvi, la dolentia sol ésser cosa que es congria en el pensament” (*op. cit.*, p. 16).

³⁶ *Paràbola i clam de la cosa humana I. T. P.* pp. 125-6.

³⁷ *Paràbola i clam de la cosa humana II. T. P.* p. 128.

³⁸ *Paràbola i clam de la cosa humana IV. T. P.* p. 133.

“Vull escriure l'exemple dels prohibidors. / Necessit deixar escrit el nom de tots aquells / que han assolit la jerarquia de poder dir no / amb l'arrogància infinita del que està i es veu / tan segur del seu gest com de la data exacta / de naixença de la Veritat: la pròpia. / Contemplau-los la cara: tenen / la fesomia cruiada pel cansament terrible / de tant passar-nos la poderosa mà pel nostre llom in- / digne / tot cercant... / una rebel afecció de l'ànim / que cal, en justa humanitat, socórrer / amb el tractament d'una generosa dosi / d'unitats d'interdiccions a dojo / receptada per pur miracle a temps. /... / No dormen: ells vigilen, / fets una mena d'immens embolcall de mare /... / ... / ens adrecen a temps, / amb l'elegant estil del que mana i calla, / les geperudeses del nostre tarannà /... / cap a noves llums que són talment ombres. / Per la seva gràcia, / no cal fer l'esforç / de voler, / ni pensar, / ni sentir: ells ho fan en lloc nostre”³⁹.

Heus aquí un seguit de versos de poemes fins i tot diferents però amb reivindicacions comunes. Pertanyen tots a *Paràbola i clam de la cosa humana*, editat per primer cop a Palma el 1974. Se m'acut que, per llarg que n'hagi pogut estar el període de gestació, hi ha hagut en aquest país, tant per a Miquel Àngel Riera com per a molts altres, èpoques infinitament pitjors, durant les quals el pes de les interdiccions sí que es féu sentir de manera implacable. No hi fa res; el poema, com el mite, passa a ser sovint aquell àmbit atemporal on dipositar neguits i pors universals, d'ara i de sempre, de persones amb nom i cognom i de grans masses anònimes. Allò capital és el clam⁴⁰, i tal vegada en aquesta ocasió m'hauria d'abstenir d'intentar trobar-li vincles amb l'antiplatonisme que m'ha servit de fil conductor. En realitat, tot m'empeny a fer-ho, entre d'altres motius perquè la proposta d'un nou evangeli, una nova salvació i una nova *Bíblia* -em resta encara fer menció de les noves benaurances-, demostraria que la filiació dels orgullosos amos de la veritat, dels prohibidors d'ofici denunciats pel poeta, és segurament i lògicament cristiana. Doncs bé, tampoc ara no em sé estar de cridar l'atenció sobre el fet que es tracta d'adreçadors professionals “cap a noves llums que són talment ombres”, de manera que fóra ingenu no advertir una vegada més la influència enorme d'imatges culturals de paternitat ben coneguda i ja explicada: la imatge platònica de la caverna. Això d'una banda, però cal afegir-hi que els darrers versos parlen de dissenyadors de la vida dels altres, de cercadors d'equilibris aliens, de botxins i patíbuls, de grans governants i regidors de la cosa pública, de restauradors de l'ànim, de metges socorristes que recepten sense control interdiccions a dojo, de vigilants; en suma, d'anorreadors de personalitats alienes. Tot això ens retrotrau també, en opinió meua, a un referent cultural de primer ordre, en què Miquel Àngel Riera, naturalment, no té per què haver pensat mai, però que hom podria aprofitar. En efecte, Plató visqué prou temps per transitar per les èpoques de màxim esplendor i decadència d'Atenes; conegué de primera mà tant els fruits d'un autèntic sentit de comunitat com els rèdits de l'egoisme més mesquí. Davant d'aquest panorama decebedor representat pel gran desastre de la guerra del Peloponès, la frisança per trobar un fonament immutable sobre el qual aixecar un edifici sense esquerdes és comprensible i molt humana. Plató d'Atenes trobà finalment la Veritat i pensà que el seu deure era adaptar-la a la realitat immediata i convertir-la en un text escrit, una constitució, república o *politeia* que dictés el lloc i funció de cadascú. Plató d'Atenes no s'adonà, però, que la regeneració ètica dels ciutadans no s'aconsegueix anihilant llurs personalitats i privant-los d'intervenir en el debat, cerca i disseny del marc polític, sinó justament a l'inrevés. L'home intel·lectualment madur, l'autèntic ciutadà, no és pas aquell que es limita a complir ordres pretesament excel·lents i a no

³⁹ *Paràbola i clam de la cosa humana* VI. T. P. pp. 137-8.

⁴⁰ Recordeu, per exemple, en quins termes s'expressa l'adolescent de *Morir quan cal* davant dels consells del seu pare: “A mi que no em venguin a dir que als estudiants ens és molt bo un estiu a fora vila, fent descansar el cap i orejant la sang: no tenc cansat el cap i, la sang, que no me la deixondeixin més, viva Déu! Que no me parlin de tranquil·litat ni de saccar els nervis. Sobretot: que em deixin fer a mi, que per qualche cosa ja m'he fet un home” (Barcelona 1986, p. 10).

moure's del lloc que li han assignat, sinó aquell altre resolt a preservar per damunt de tot el dret a dir-hi la seva, a ser com és, a dissentir, i a ajudar els altres -per què no?- des de la diferència, la seva diferència (és innecessari que guiï el lector vers possibles comparances, aquelles que el durien indefectiblement fins al nacional-catolicisme, tan addicte a promulgar veritats i lleis inamovibles). De l'*Antic i el Nou Testament* se'n desprenen sens dubte interdiccions de tota mena que el ciutadà Riera o qualsevol altre pot legítimament blasmar. Ara bé, convindria tal vegada que es recuperés la consciència que tota aquesta follia reguladora que al llarg dels segles ha malmès freqüentment la humanitat és deutora així mateix de Plató i d'altres il·lustres pensadors clàssics.

En qualsevol cas i partint d'experiències prou negatives, no hauria de sorprendre ningú que el poeta s'adhereixi a un nou art de la pedagogia, certament especial bé que previsible, consistent a avesar els infants a les males maneres, en realitat l'únic mètode eficaç per mantenir despertes les intel·ligències:

“Caldria ensenyar als nostres fills / i tornar a practicar nosaltres / les antigues arts de la maledicció, / reintegrant a la paraula, ara reblanida, el vell ús d'esventrar podridures ... /... / perquè la llengua, acotada dins la boca, / ha deixat de ser un afinadíssim ull de falcó / i un fàl·lic ganivet / fendidor amb desesper de claredats darreres, i ara ens cau de la boca / com un flàccid vessuny / regalimada des del coll fins a les vergonyes, / i no sap més ofici / que el mateix dels llimacs / que ens deixen la nuesa del peu tota florida de baves”⁴¹.

Ja es veu, per tant, que l'elecció de l'adjectiu que encapçala el títol de la meva ponència no pretenia pas d'incrementar d'una manera efectista el grau d'expectació que hagi pogut despertar, sinó que, ben al contrari, intenta de fer justícia als usos i costums d'un autor que, en moments poètics de ràbia, es mostra ben disposat a desfermar la llengua i apedregar heretges dimissionaris de la llibertat.

M'adono ara que el parèntesi potser s'ha allargat massa i que costa ja de recordar que la deliberada exposició de les excel·lències del món real, de l'antiabstracció, la preservació de la pròpia identitat i el dret a la discrepància només pretenia de garantir per sempre més l'altre gran dret, el dret d'estimar ara i aquí persones concretes defugint la malaltissa exhortació a l'assassinat de la vida: “No hi ha cosa al món / que justifiqui el seguir / vivint ni un minut més, / que ens alliberi de l'estricta deure de suïcidar-nos, / si no és l'amor”⁴². I, puix que s'havia parlat d'amors prohibits, el del rector i Alexis o qualsevol altre, m'apresso a afegir-ne l'apologia:

“També us vull dir / que no apropau mai mostres de matèria amorosa / a la casa dels fariseus perquè analitzin i en facin el diagnòstic / de distingir i signar les molècules sanes / d'aquelles altres que, us diran solemnes, / cal esventrar aviat... / per no obeer els esquemes de les legitimitats / ... / desconfiau i apedregau aquell / que classifica els amors / i reparteix benediccions a uns, malediccions als altres; / cremau a la gran fogatera del municipi / tots els papers que parlin d'amors maleïts /... / Fugiu d'aquell que dona passa enrere / cercant perspectiva per judicar amors”⁴³.

Ja ho veieu, són paraules indubtablement enèrgiques, baldament algú podria emprar-les per confirmar el sentiment de culpabilitat de qui creu que ha de defensar-se. És per això que només queda l'opció de les noves benaurances, lúcida transmutació dels valors rebuts o, per dir-ho una vegada més en clau platònica, redempció conscient de les ombres i la caverna fins a aconseguir capgirar la geografia del regne: “Benaventurats aquells que tenen els amors impossibles / o de la

⁴¹ *Paràbola i clam de la cosa humana VII. T. P.* p. 139.

⁴² *Paràbola i clam de la cosa humana VIII. T. P.* pp. 140- 1.

⁴³ *Ibidem*

noble estirp que els altres maleeixen. / Són foscos, volen baixos sense alçar ni la vista / i n'empren, just, del món, la banda de les ombres”⁴⁴.

Foscor, malaptesa per alçar la vista, ombres; que potser no es detecta aquí la urgència, conscient o no, de rescatar l'home de tot aquell programa urànic de la palinòdia del *Fedre* i de la imatge platònica de la caverna de la *República*? No deu ser que, dissortadament fa segles, cal reivindicar el valor ètic de la caiguda:

“Benaventurat aquell / que sempre ensopega amb la mateixa pedra /... / ... Els fets li ensenyen / que a força, ell, d'existir / seguirà donant-s'hi la morrada més bèstia / a cada vegada incorporant noves savieses entorn a la tècnica de la travalada. / No desvia el camí, ans prossegueix i pensa: / ‘He caigut perquè hi era. Encara hi som. / Just cau aquell que està dotat per fer-ho’ ”⁴⁵.

Fos com fos, el tipus d'home defensat pel poeta es nega a caure en la temptació d'abdicar de la vida; simplement vol ser-hi i gaudir de la recerca de la bellesa “fent palanca pel món”. Això sí: ell sap assaborir les ombres i romandre aquí baix, en el regne de les coses, justament aquelles que són trampolí -pot imaginar-se de bell nou una correcció més astuta, conscient o no, del llegat o rèmora platònica?:

“Benaventurat aquell que un jorn lliurà la vida / al compromís vitenc de cercar la bellesa / fent palanca pel món, resseguint-li el misteri, / amb formes, sons, paraules, línies, gestos, / i, un jorn, ja sense unghes, de tant de gratar fondo, s'acara amb desesper a la collita d'ombres, / únic guany obtingut ... / I, cop en sec, ja al cim del desencant, s'adona que la bellesa és allí, just de cercar-la”⁴⁶.

Així, doncs, i per a disgust dels metafísics d'ara i de sempre, és arribat el moment d'iniciar un altre passeig meravellós -i joiós!- aquest cop pel món de la matèria i en tres etapes bàsiques: la pell, la carn i el cos, a fi d'acabar en l'àmbit de les persones del món real, en el tu que tothom cerca i sense el qual, Riera *dicit*, el suïcidi és d'allò més justificat. Abans vèiem que Alexis volia un rector menys lliurat a l'abstracció; el mateix poeta s'ha malfiat també dels qui fan passes enrere per objectivar amors i judicar-los. Es tracta, en conseqüència, de fer aproximacions, d'acostar-nos-hi agosaradament, i, en estricta lògica, la pell apareix en primer lloc: “El poema perfecte / és tocar pell humana”⁴⁷. “I és que de l'home, / no en sabem gaire més / del que diuen els tatuatges / que du publicats a la pell, aquest delicadíssim tel / per mitjà del qual / ens dóna a conèixer la seva sumptuosa existència”⁴⁸.

Addictes, per tant, al palp de pells elàstiques i suaus que deixen sentir el batec de l'existència humana, només manca el coratge -si no vaig excessivament errat- de paganitzar *l'Evangeli segons Sant Joan* tot corregint l'equívoc d'haver situat el *Lògos* en el principi, quan és notori, al seu entendre, que les mans són força més útils per atènyer la veritat del món:

“Contemplar el món / i tenir la sensació d'entendre'l /... / Clarividència suprema que em dóna / seguir amb els dits el rastre de la teva pell / ... / El món és molt més clar / des de les marjades de la teva cintura. / La veritat em ronda, / rebotada de tu / cap a definir el món d'una vegada. / Vera definició que m'avassalla / sols des de la teva pell compresa. /

⁴⁴ *Llibre de les benaventurances* 10. T. P. p. 166.

⁴⁵ *Llibre de les benaventurances* 8. T. P. p. 164.

⁴⁶ *Llibre de les benaventurances* 2. T. P. p. 158.

⁴⁷ *Paràbola i clam de la cosa humana* X. T. P. p. 145.

⁴⁸ *Paràbola i clam de la cosa humana* XI. T. P. p. 147.

No les paraules, les mans són la Paraula”⁴⁹.

Hom podria creure que el procés de desacralització endegat fa estona ha assolit ja el màxim permisible però hi ha un concepte, que, per raons d'índole cultural es resisteix a intimar amb el món d'*aísthesis*; es tracta, no podia ser altrament, de Déu, i tampoc en aquesta ocasió el poeta no refusa d'enfrontar-s'hi:

“Benaventurats aquells als qui trastorna la més indefugible necessitat de tocar. / L'entorn seu és tot pell. No miren: palpen. / La bellesa del món és el contacte. / Es refreguen amb tot. No existeixen més coses/ que aquelles que ells copulen amb la mirada./ Déu és la carn. El món els contamina./ ... / Benaventurats els impurs, perquè ells són homes⁵⁰. No comprenc ni de lluny / el secular anatema contra la carn, / la rara paradoxa dels gaudis anomenats prohibits, / la catalogació jeràrquica de les innobleses de la carn, / la maledicció d'ella centímetre a centímetre. / Perquè resulta que us estim començant per / la carn, / ... / tota l'estètica de la corrupció que ens pot salvar / exactament comença / a la divina carn humana”⁵¹.

Confio que, a hores d'ara, s'hagi esvaït tota possibilitat de pensar que era sectari i precipitat aquell meu suggeriment inicial en el sentit d'assenyalar el cristianisme com la via segura per arribar a l'antiplatonisme de l'obra poètica de Miquel Àngel Riera. Ni ho era ni ho volia ser, de sectari; senzillament recolza, al meu entendre, en l'evidència. Una altra qüestió fóra la de saber quin cristianisme. Sospito que tant *l'Antic Testament* com els *Evangelis* parlen més, infinitament més, de fornicació -és a dir, de tracte sexual fora del matrimoni- que no pas de contenció de la sensualitat. I, tanmateix, el cristianisme que hem conegut, amarat de classicisme des de ben aviat, vessa puresa per totes bandes i, sovint, fins a l'obsessió, abans i ara. Doncs bé, Plató n'és un dels grans responsables: ell, la seva trajectòria filosòfica, el seu excel·lent *ars scribendi* i les imatges, al·legories i mites que creà. En definitiva, l'herència de Plató, el platonisme *stricto sensu* -inclòs naturalment el neoplatonisme- ha contribuït amb massa freqüència a esquinçar la personalitat dels homes d'Occident, empesos culturalment -ço és, per haver estat conreats així- a maltractar, torturar i àdhuc assassinar llur essencial naturalesa somàtica. I encara Plató, per més dual que fos la seva cosmovisió, mai no deixà de veure el món ideal conjuminant-se amb el material i donant-li cohesió. Plotí, per contra, encimbellà tant l'U en el seu sistema piramidal, que qualsevulla participació del món físic d'aquell brollador inexhaurible quedà automàticament reduïda al fet de rebre'n el que podria qualificar-se d'emanacions sobreres. Finalment, enteses així les coses, no cal aclarir que les exigències d'abandonament de la matèria per atènyer un nivell superior i digne són encara més extremes.

I de bell nou, contra tot això el poeta té l'antídot, el més simple, el més lògic:

---

⁴⁹ *Llibre de les benaventurances* 7. T. P. p. 163. Paga la pena d'assenyalar que el capítol tercer d'*Andreu Milà* comença amb: “En el principi fou el dolor”. Sembla clar, doncs, que hi ha una certa voluntat recurrent de replicar l'evangelista.

⁵⁰ *Llibre de les benaventurances* 18. T. P. p. 174.

⁵¹ *La bellesa de l'home XII*. T. P. p. 119. És molt simptomàtic, d'altra banda, que, fins i tot en poemes d'un indubtable clímax platònic d'ascensió, l'enamorat sàpiga aterrar agafant-se ben fort al pes del nom de l'ésser estimat, l'ésser concret que el fixarà al món i que ja no el deixarà pujar mai més: “En posar-me a l'aguait, esperant el poema, / ho faig obert a tot, fascinat pel misteri, com qui a trenc de llums ja sent que adora un sol / del qual no sap la forma ni per on sortir. / ... / ... / l'emoció em travessa / de finestra a finestra quan a l'albada en punt / d'aquesta ascensió que va cap el poema, / se'm defineix de sobte, inaugural i tendre / però tenaç i ferm, el contorn del teu nom” (*El pis de la badia IV*, p. 19).

“T’estim perquè existeixes. La més clara / dimensió del meu amor, i la més alta, / es diu tocant-te. / Meravella que sé perquè et delata un cos: / l’esperit és aquí, fet ta pell transcendida. Ta veu, ta veritat, això que en dèiem ànima / és múscul tot, sang, tendó: ... / ... / Parpella, porus, tu. Mugró, substància, / borriçol comprovable / lliurat a l’estratègia de signar volums / des dels quals sé com ets i sé estimar-te /... / Sobirana eclosió de la persona, en tu: / amor / verificable en un cos. / T’estim perquè existeixes: ets accessible al tacte / existent a la mà: / la puresa total és desxifrar-te”⁵².

En realitat -ho sembla, si més no-, tot un receptari fàcil de practicar, segons ell, si hom conserva un xic de voluntat i caràcter no malmesos: adoració de l’aquí i l’ara, dactilització de l’amor, corporeïtzació de l’esperit, repòs en la substància i el volum, absolutització de la persona⁵³ i redempció de la sensualitat. I, a més, cal no tenir por de fracassar, puix que l’epifania de l’altre sempre és possible llevat que l’intel·lecte hagi estat afaïçonat -avui en diríem programat- per barrar-li el pas:

“I després succeí: / tu i jo coincidírem, / érem tu i jo, precisament nosaltres, / a un lloc i a un instant que ens devien pertànyer / des d’un temps sideral a tu i a mi / perquè a l’instant d’agafar-los / vaig topar / la teva mà ja posada a la mateixa ansa, / i em vaig adonar que jo / portava arrapada al cos / la càrrega precisa de solitud / perquè el meu buit tengués el volum idèntic / a la configuració de la teva presència”⁵⁴.

Això és justament -i expressat amb la mateixa imatge- el que per raons ètiques no podia permetre’s el rector d’*Els déus inaccessibles*. Ho demostren els esdeveniments d’una tarda de tempesta a casa seva, quan el parallamps recull una forta descàrrega i Alexis l’abraça atemorit:

“Per un instant fugacíssim vaig sentir que els seus cabells acaronaven la meua cara. Per tot el cos ... me va recórrer un calfred de plaer i temor. Per fortuna sols durà el que trigà a arribar-me un crit d’esgarrifament que havia deixat escapar la meua mare. Aquella veu... arribà a l’instant exacte per encara ser a temps de fer recular... una ordre que emesa des d’un rerefons lasciú de meu cervell, començava a produir-me la tibantor de determinats músculs dels braços cap a configurar, amb precisió, un cercle de la mateixa grandària que el cos d’Alexis”⁵⁵.

Fóra ridícul recordar que aquest mossèn no és equiparable al Sòcrates de l’escena final del *Simposi* platònic, i Alexis i la seva abraçada molt menys encara al captivament d’Alcibiades. No obstant, parem esment que el sacerdot sap, com el filòsof grec, que el tipus de ciència que ha de transmetre, la virtut, li exigeix prescindir de qualsevulla emmirallament humà de la Gràcia divina. Havent passat ja pel seminari, com Sòcrates per una trajectòria filosòfica, i havent après tot el que li calia aprendre, ni tan sols té l’excusa d’imaginar que Déu li ha dut Alexis com qui li presenta una “palanca” amb què enlairar-se vers la bellesa divina. Calia, doncs, una “platònica

---

⁵² *Llibre de les benaventurances I*. T. P. p. 157.

⁵³ Fins a tal punt que el temps s’esborra en el decurs de l’experiència abassegadora de l’amor. El tu i jo és l’única realitat atemporal que compta. La resta són cronologies pròpies de gent distanciada que objectiva i mesura, que pateixen de desamor o, si més no, ho sembla: “Tots aquests anys que tenc, ni els tenc ni em tenen, / ... / El temps només m’afecta enfront dels altres, / i me sent exempt d’ell quan tu t’hi instal·les” (*El Pis de la badia III*, pàg. 17).

⁵⁴ *Paràbola i clam de la cosa humana XIII*. T. P. pp. 149-50.

⁵⁵ *Els déus inaccessibles*, op. cit., p. 119.

contenció”⁵⁶, i, en aquests moments, com podeu comprendre, no relaciono tant l’adjectiu amb el Plató històric que sí que tingué el seu període d’intimitat amb la bellesa física dels adolescents, com amb el platonisme posterior que el poeta, se n’adoni o no -jo crec que sí-, odia tant.

De fet, no podria ser altrament, per tal com, quan en nombroses ocasions opta per la proclamació pura i simple del seu nou credo i apel·la gairebé a la venjança dels déus, no pot deixar de saber que Occident encara no pot restaurar el paganisme -o alguns dels seus valors més enyorats com ara l’assumpció joiosa de la sensualitat- “gràcies” justament i també a l’empremta deixada pel platonisme:

“Ja n’hi ha prou de ser tan circumspecte, / és hora ja de fer el que vulgui fer / sense anar per la vida amb revolteris: / davant ningú no em vull captenir més. / Ja n’estic fart de tants i tants d’obstacles / que em feren créixer esmús i esquiterell, / i d’apropar-me al goig ple de temences / com si el plaer fos d’altri i no fos meu. / Vull pecar molt, de totes les maneres, a contrapèl de tots els manaments. / Des d’ara dic que, mentre tenguí vida, per molt que m’assetgeu amb bons consells, / vull dur la meua ossada reblanida / per la conducta més concupiscent. / No som a temps de fer-ho cap enrere, / però cap endavant sí que hi seré: / vull una aurora boreal de gaudís / amb la qual viure un nou sentit del temps. / Si no em seguíu, prest us perdré de vista, / si em criticau, cantant m’eixordaré. / No vull ser més com sou, una desgràcia / d’homúnculs desinflat i reticents: / dels plaers no fruitos, raça insensata, / un dia en respondreu davant els déus”⁵⁷.

I bé, no voldria pas acabar sense fer justícia a la personalitat, complexa com era d’esperar, de Miquel Àngel Riera. He posat jo -ha posat ell- tantes vegades l’èmfasi en la urgència de la maledicció, l’apedregament i àdhuc la foguera per cremar un bon nombre d’heretges abominables, que hom podria pensar que es tracta tristament de substituir un excés per un altre. Si és aquesta la impressió que la lectura guiada d’uns versos ha acabat fent, intueixo que he comès un delictes greu. M’apresso, doncs, a afegir aquella mena de contrapunt que a mi m’agrada de qualificar d’heracliteu, consistent a servir sempre la consciència de la necessitat del canvi i a recordar que la vida és una tensió intel·ligent i benaurada entre pols oposats⁵⁸ que acaben per identificar-se en algun moment. O, si volíem dir-ho en termes més sofisticats: després del *lógos* ben construït cal oposar-hi l’*antilogía*. Tota qüestió, com deia Protàgoras, és susceptible d’ésser considerada des de dos punts de vista diferents⁵⁹. Si fa o no fa, el poeta deu pensar el mateix, car no s’està de dir que:

“Just una cosa sé: no existeix la persona / amb un criteri fet i amb un feix de creences / que a dies puc semblar. Existeixen uns músculs, / uns nervis, una sang, uns tendons, uns

⁵⁶ És interessant de tenir present, a més, el paper que Miquel Àngel Riera atribueix a les mares en la transmissió de repressions, en la castració -potser involuntària, però real- de la llibertat espiritual dels fills. Ho demostraria allò que acaba de dir el rector d’*Els déus inaccessibles* o el control rigorós exercit per la mare del poblador solitari de l’illa Flaubert (*L’illa Flaubert*, Barcelona 1990, p. 49).

⁵⁷ *El pis de la badia*, op. cit., p. 31.

⁵⁸ Recordeu per exemple el fr. B 51 DK: “No comprenen com, en divergir, convergeix amb si mateix; harmonia pròpia de tendir en direccions oposades, com la de l’arc i la lira” (οὐ ξυνιάσιν ὅκως διαφερόμενον ἑωπῶι ὁμολογέειν παλίντροπος ἀρμονίη ὅκωσπερ τόξου καὶ λύρης –la traducció és meua seguint l’edició de H. Diels- W.Kranz. *Die Fragmente der Vorsokratiker*, vol. 1, 6th edn. Berlin: Weidmann, 1951, rpr. Dublin / Zurich, 1966).

⁵⁹ Sèneca. *Lletres a Lucili* 88,43: “Protàgoras diu que qualsevol qüestió es pot discutir des de dos punts de vista i amb la mateixa força, fins i tot sobre aquesta qüestió mateixa de si tot pot ser discutit des de dos punts de vista diferents” (*Protagoras ait de omni re in utrumquam partem disputari posse ex aequo et de hac ipsa, an omnis res in utramque partem disputabilis sit* –la traducció és meua seguint l’edició de L. D. Reynolds, Oxford Classical Texts, 1966).

cartílags / des dels quals pens com pens: tampoc ells instrumenten / estímuls de cap mena per a creure immutables. / El seu ser consisteix a ser el que semblen / i alhora el seu contrari. Són: vacil·len. / Són talment un paisatge: adés donen la imatge / de la placidesa aparentment més estable / i de sobte els sacseja un llamp o una paraula / o els devasta una allau d'estímuls, d'àcids, / i se'ls tramula a l'instant l'orografia / amb tot quant els és viu i capaç d'un contagi. / I el canvi és consumat: la cosa clara que, des d'ells, / jo era / es converteix en tèrbola per capritx d'unes ordres / distintes que de sobte han començat a ser”⁶⁰.

Fins aquí el que havia pensat de comentar-vos avui a propòsit de la poesia de Miquel Àngel Riera. No tinc gaire clar si he estat prudent o m'he allargat massa, sobretot perquè em temo molt que els poemes, d'aquest autor o de qualsevol altre, no demanen mai d'ésser comentats, i espero que, quant al passeig que us he convidat a fer, no hàgiu acabat dient que tant de bo hagués callat. És per això que he preferit d'ocupar un discret segon pla a fi de permetre que ells mateixos, que no necessitaven ni necessiten el meu ajut, s'imposessin per raó de la seva força i de la seva bellesa. Expressen, prou que ho hem vist, sentiments de ràbia i inciten a una veritable revolució ètica que permeti als humans d'avançar en llibertat i amb un xic més d'innocència.

Amb Miquel Àngel Riera, només faltaria!, s'hi pot estar d'acord o no, però és evident que els seus versos escometen sense contemplacions la mandra i el conformisme de certes ments. Tal com jo ho veig, fóra impossible de llegir-los sense dialogar-hi, sense adherir-nos-hi o, per contra, defensar posicions contràries o més matisades. I, si la meua lectura fos mitjanament correcta i calia considerar el platonisme -o el cristianisme platònic- responsable directe de bona part de les frustracions del poeta i, per extensió, de l'home occidental, haurem de dialogar amb aquest corrent filosòfic, mostrant-nos agraïts en uns casos, reticents en d'altres, i àdhuc furiosos i presentant models alternatius tants cops com faci falta.

Això és al meu entendre fer Tradició Clàssica *stricto sensu*, i ho remarco perquè s'acosten temps nous -de fet ja els tenim aquí-, en què la Tradició Clàssica, finalment -i potser en alguns casos a contracor-, ocuparà el lloc que li pertoca en l'àmbit dels nostres estudis. Ja sé que ningú no m'ha demanat consell, però deixeu-me dir, si sou tan amables, que caldrà anar amb molt de compte. Per què ho plantejo així? Doncs perquè encara hi ha qui, des de fora i, de vegades, des de dintre -amb molt bona fe, és clar- continua dient que, sense un “vernís” de Tradició clàssica, no som res ni anem enlloc. Compte perquè el vernís, quan ja no agrada per la raó que sigui o simplement perquè s'ha malmès, si calia el lleven amb bufador. La Tradició Clàssica, els clàssics en definitiva, no és res que “vesteixi molt o doni conversa”. Ben al contrari, o aconseguíem tots -començant per mi mateix- dialogar amb els antics tot exercint un amplí ventall de possibilitats que pot anar des de l'admiració a -per què no- l'odi -potser n'hi hauria prou si es vencia la indiferència- o, siguem francs, el nostre futur no és gens afalagador. Per reeixir-hi tenim a l'abast mitjans de tota mena i alguns de tan atractius com el cinema, el teatre, el món de les arts plàstiques, o la poesia d'un autor contemporani com Miquel Àngel Riera. Això ho fem tots i encara ho farem més. És el nostre deure i el nostre dret, i pensem complir el primer i exercir el segon dia rere dia i sense complexos.

Ara bé, continua preocupant-me -suposo i espero que a vosaltres també- o, per què no dir-ho obertament, continua avergonyint-me aquell discurs tronat, reaccionari i ofensiu -i que no sé veure que hagi mort del tot-, segons el qual “nosaltres” som els aristòcrates de l'Humanisme, més enllà dels quals només s'hi pot trobar la barbàrie més absoluta, els altres humanistes força degradats perquè ja no poden llegir Grec ni Llatí, o la fredor despersonalitzadora de la ciència, la tecnologia i un llarg seguit de dimonis nous. Aquesta mena de discurs, al meu entendre funest sense pal·liatius, i que, si es para bé l'orella, se sent massa sovint, em recorda molt l'estúpid

---

⁶⁰ *Llibre de les benaventurances* 20. T. P. p. 176.

menyspreu -tampoc no enterrat per sempre més- d'alguna gent de ciutat per la gent del camp. Aquests darrers es mostrarien sempre lligats al terròs, incapaços d'aixecar el vol de la sofisticació cultural -són presoners de la caverna de la matèria-, mentre que els primers serien ànimes alades que volen per damunt de tot i de tothom. I entre els ciutadans resplendirien com estels -perdoneu-me, si us plau, la paròdia- els humanistes, intel·ligències dúctils que defugen assenyadament l'estudi de la terra, la lletja biologia dels animals superiors i inferiors, l'embull de la matemàtica moderna, la dependència impresentable de les màquines, la perversa informàtica, la química assassina, etc.

Nogensmenys, els humanistes -aquests humanistes, és clar- es perden la meravellosa vivència que suposa constatar ja, per exemple, que l'astrofísica moderna ens està anunciant un univers diferent impossible d'entendre i àdhuc d'imaginar -de fer-nos-en la imatge- des de paràmetres antics superables i superats. Em demano, consegüentment, si ser "humanista" no vol dir, només per començar, apropar-nos als homes, a tots, sense recances ni pors irracionals, disposats a aprendre, a dialogar-hi, a conviure-hi. N'estic convençut i confio que, precisament perquè res humà o "res del que interessa als humans" ens és aliè, sabrem recordar als altres allò que els antics deien i que tant de bo recordem sempre, però alhora voldrem incorporar amb avidesa tot el que aquells altres vulguin ensenyar-nos, cada cop més conscients -i no crec ser sospitós d'alta traïció- que els clàssics, sortosament, no ho van dir tot.